

บทนำ

การศึกษาพิเศษเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ โดยมีหลักการว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิอันเป็นพื้นฐานที่เท่าเทียมกันนั่นคือสิทธิมนุษยชน สิทธิในการได้รับการศึกษาเป็นสิทธิอันสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ การศึกษาพิเศษของประเทศใดได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวชี้วัดความเจริญและระดับการพัฒนาของการศึกษาของประเทศนั้นๆ กล่าวคือ การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเติมเต็มสิทธิทางการศึกษาของประชากรทุกคนในชาติ โดยไม่จำกัด เพศ วัย และสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลนั่นเอง

หลักการสำคัญของการศึกษาพิเศษ คือ การจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อพัฒนาบุคคลให้เต็มตามศักยภาพ นักการศึกษาจึงต้องศึกษาหาความรู้ แสวงหาประสบการณ์ ฝึกทักษะในการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง

ผู้อำนวยการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

คนหูหนวก : ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและระบบวิธีสอน

1. คำจำกัดความของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

โดยทั่วไปผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประกอบด้วยบุคคลที่อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผู้ที่สูญเสียทางการได้ยินระดับน้อยถึงระดับมากที่เรียกว่า “คนหูตึง” กับผู้ที่บกพร่องทางการได้ยินระดับรุนแรงหรือระดับมากที่เรียกว่า “คนหูหนวก” ส่วนในระบบการศึกษานั้นคำนิยามของผู้ที่บกพร่องทางการได้ยิน มักจะอ้างอิงถึงระดับการได้ยินที่มีพื้นฐานจากด้านการแพทย์และวิทยาศาสตร์ด้านการได้ยินที่เรียกว่า วิชาโสตสัมผัสวิทยา (Audiology) แบ่งเป็นระดับการได้ยินซึ่งมีหน่วยวัดความดังของเสียง เรียกว่า เดซิเบล (decibel : dB) ไว้ดังนี้

1. 0-25 dB	การได้ยินปกติ (normal hearing)
2. 26-40 dB	หูตึงเล็กน้อย (mild hearing loss)
3. 41-50 dB	หูตึงปานกลาง (moderate hearing loss)
4. 51-70 dB	หูตึงมาก (moderate-severe hearing loss)
5. 71-90 dB	หูตึงระดับรุนแรง (severe hearing loss)
6. 70 dB ขึ้นไป	หูหนวก (profound hearing loss)

ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นพิการประเภทหนึ่งที่น่าปรากฏคำจำกัดความคนพิการของพระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551

อย่างไรก็ตามคำนิยามที่เป็นที่ยอมรับมากที่สุดสำหรับบุคคลพิการด้วยกัน คือ คำนิยามที่คล้ายคลึงกับคำนิยามขององค์การสหประชาชาติที่จะเน้นถึงความสามารถในการใช้การได้ยินในชีวิตประจำวัน เช่น

คนหูหนวก คือ ผู้ที่สูญเสียการได้ยินระดับรุนแรงถึงหูหนวกซึ่งอาจจะเกิดขึ้นตั้งแต่กำเนิด หรือภายหลังก็ตาม การสูญเสียการได้ยินดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความบกพร่องในการได้ยินเสียงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงพูดจนไม่สามารถเข้าใจภาษาพูดได้ ไม่ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟังหรือไม่ก็ตามคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ใช้ภาษามือในการสื่อสาร

คนหูตึง คือ ผู้ที่สูญเสียการได้ยินระดับเล็กน้อยถึงระดับมากและการสูญเสียการได้ยินนั้นทำให้เกิดความบกพร่องในการได้ยินเสียงพูดไม่ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟังหรือไม่ก็ยังสามารถเข้าใจภาษาพูดได้คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ใช้การพูดในการสื่อสาร

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยสำคัญในการกำหนดคำนิยามของผู้ที่บกพร่องทางการได้ยินขึ้นอยู่กับระดับการได้ยินมากน้อยต่างกันทำให้ความสามารถในการรับฟังเสียงพูดและความเข้าใจภาษาพูดแตกต่างกัน หากความบกพร่องนั้นเกิดแต่กำเนิดจะส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารของบุคคลที่อาจเป็นการสื่อสารโดยใช้ภาษามือในกรณีที่เป็นคนหูหนวกและใช้ภาษาพูดในกรณีที่เป็นคนหูตึง (Heward, 2006)

แม้ว่าในวงการการศึกษาพิเศษจะนิยมใช้คำว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน แต่องค์กรของคนพิการนิยมเรียกตนเองว่า คนหูหนวก หรือคนหูตึง เช่นเดียวกับคำว่า คนตาบอด คนตาเลือนราง ซึ่งเป็นคำกลางหรือชื่อทั่วไปไม่นิยมเรียกตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งถือว่าเป็นคำที่แสดงถึงความพิการ ความด้อยความสามารถซึ่งเป็นการแสดงเจตคติทางลบต่อคนพิการโดยรวม

2. หลักการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวก

หลักการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวกก็เป็นหลักการเดียวกันกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอื่น ๆ กล่าวคือ

1. การศึกษาสำหรับคนหูหนวกเป็นการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมและการช่วยเหลือให้คนหูหนวกได้คุณภาพชีวิตที่ดีเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม

2. การศึกษาสำหรับคนหูหนวกเป็นการศึกษาพิเศษที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล

3. การศึกษาสำหรับคนหูหนวกเป็นการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากการศึกษาวิจัย และนำผลการศึกษาค้นคว้านั้นมาใช้ในระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนหูหนวกในทุกด้านทั้งด้าน แพทย์ โสตสัมผัสวิทยา การศึกษา อาชีพ และสังคม ผ่านการให้บริการการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เป็นระบบที่คนหูหนวกและครอบครัวสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการให้บริการช่วงเชื่อมต่อที่เหมาะสมทุกระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

4. การศึกษาสำหรับคนหูหนวกเป็นการศึกษาพิเศษที่เน้นการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาแบบองค์รวมโดยการพิจารณาถึงความต้องการจำเป็นและลีลาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพในการทำหน้าที่ของอวัยวะของร่างกาย เพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุดของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3. ระบบวิธีสอนคนหูหนวกในประเทศต่าง ๆ

นักการศึกษาพิเศษยอมรับกันมานานว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของการศึกษาของคนหูหนวกทั่วโลก (Moore, 2001) และได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตกต่ำของเด็กหูหนวก ดังความพยายามในการการคิดค้นวิธีการสอนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการได้ยิน และการเรียนการสอนขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง (Moore, 1993, Paul and Jackson, 1993)

ระบบวิธีการสอนคนหูหนวกที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานานแบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่

3.1 ระบบการสอนโดยใช้การพูด (Oral Approach)

3.2 ระบบการสอนโดยใช้ภาษามือ (Manual Approach)

ระบบวิธีสอนคนหูหนวกทั้ง 2 วิธีนี้ได้มีการพัฒนาโดยการพยายามใช้การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ของคนหูหนวก หูตึงเข้ามาประยุกต์ใช้มากขึ้น เช่น

3.3 การสอนคนหูหนวกที่ใช้การพูดควบคู่กับการสะกดนิ้วมือ เรียกว่า วิธีสอนแบบโรเชสเตอร์ (Rechester Method)

3.4 การสอนโดยระบบรวมการสื่อสารทุกระบบเข้าด้วยกัน (Total Communication)

3.5 การสอนแบบ 2 ภาษา (Bilingual Approach) คือ ภาษามือและภาษาเขียนประจำชาติ ซึ่งเป็นระบบการสอนปัจจุบันเป็นที่นิยมแพร่หลายในนานาชาติ

3.6 ปัจจุบันเทคโนโลยีผ่าตัดฝังประสาทหูเทียม ซึ่งเป็นเทคโนโลยีทางการแพทย์และโสตสัมผัสวิทยาสมัยใหม่ที่สามารถช่วยให้เด็กหูหนวกสามารถได้ยินเสียงระดับเสียงพูดได้ชัดเจนโดยไม่ต้องใช้ภาษามือหรือการอ่านริมฝีปากประกอบ อาศัยเฉพาะการฟังเป็นหลักเท่านั้น จึงมีการพัฒนาวิธีสอนคนหูหนวกขึ้นมาใหม่ เรียกว่า การสอนพูดหรือการบำบัดการพูดโดยใช้การฟัง (Auditory Verbal Therapy) อย่างไรก็ตามวิธีการสอนยังมีผู้ใช้จำนวนจำกัดหรือน้อยมากเพราะเด็กที่ใช้ประสาทหูเทียมทั่วโลกมีประมาณแถมกว่าคนเท่านั้น (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2550)

สรุปว่า หลักการจัดการศึกษาให้แก่คนหูหนวกนั้นเป็นไปตามความสามารถในการรับรู้ภาษา และสอดคล้องกับลักษณะการสื่อสารของคนหูตึงและคนหูหนวก กล่าวคือ ระบบวิธีการสอนโดยใช้ภาษาพูด และการใช้ภาษามือหรือระบบการสอนที่นำระบบและคนทั้งสองมาผสมผสานกันเป็นระบบรวม และในปัจจุบันแนวโน้มความนิยมการสอนแบบ 2 ภาษา (ภาษามือและภาษาเขียนประจำชาติ) หรือการสอนพูดโดยใช้การฟังแพร่หลายมากขึ้นตามลำดับ (Paul and Quigley, 1996, มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2550)

ระบบวิธีสอนเด็กหูหนวกในประเทศไทย

ระบบวิธีการสอนผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแบ่งเป็น 2 ระบบตามวิธีการสื่อสารของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งเรียกว่าเด็กหูตึงกับเด็กหูหนวกเช่นเดียวกับการสอนคนหูหนวกในประเทศต่างๆทั่วโลก โรงเรียนสอนคนหูหนวกในประเทศไทยที่เป็นสถานศึกษาของรัฐมีทั้งหมด 20 โรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนที่จัดชั้นเฉพาะความพิการในรูปแบบของโรงเรียนที่ให้บริการแบบประจำและไปกลับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียนจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลายและหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ส่วนในระดับอุดมศึกษานั้นเด็กหูหนวกจำนวนหนึ่งได้เข้าเรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชนทั้งในรูปแบบของการเรียนร่วมและสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะความพิการ เช่น วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

รายละเอียดของวิธีสอนผู้บกพร่องทางการได้ยิน มีดังต่อไปนี้

1. วิธีการสอนพูด (Oral Approach) ซึ่งแบ่งเป็น

1.1 การสอนโดยการพูดและการอ่านริมฝีปาก (Speech and Lipreading) วิธีนี้ครูจะใช้การพูดตามปกติ เด็กจะรับภาษาจากครูโดยใช้การได้ยินที่เหลืออยู่ โดยอาจใช้เครื่องช่วยฟัง (Hearing aid) เป็นอุปกรณ์เสริมเพื่อช่วยให้ได้ยินชัดมากขึ้นร่วมกับการพยายามอ่านคำพูดจากริมฝีปาก (Lipreading) ของครูประกอบ เพื่อให้ได้ความที่สมบูรณ์มากขึ้น เด็กหูตึงอาจใช้คำพูดและท่าทางประกอบบ้างในการสื่อสารกับครูและเพื่อนๆ วิธีการสอนพูดที่จึงเป็นวิธีการสอนในโรงเรียนปกติที่มีเด็กบกพร่องทางการได้ยินประเภทหูตึงเรียนร่วมทั้งลักษณะการเรียนแบบห้องพิเศษคู่ขนานและห้องเรียนร่วม

1.2 การสอนพูดโดยใช้การฟัง (Auditory Verbal Approach) เป็นการสอนให้เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินที่กำหนดให้เด็กที่ใช้เครื่องช่วยฟังหรือเด็กที่ได้รับการผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมแล้ว (ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถได้ยินเสียงพูดใกล้เคียงกับการได้ยินปกติ) วิธีนี้ผู้เรียนจะใช้การเรียนรู้จากการฟังเป็นหลักในการสอนครูจะใช้การพูดตามปกติ นักเรียนจะใช้การได้ยินจากเครื่องช่วยฟังหรือส่วนใหญ่จะใช้เครื่องประสาทหูเทียมโดยไม่ใช้การอ่านริมฝีปากครูนักเรียนสื่อสารด้วยการพูดตามปกติ (หมายเหตุวิธีการสอนพูดโดยใช้การฟังนี้ยังมีน้อยไม่แพร่หลาย เพราะเด็กหูหนวกที่ได้รับการผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมในประเทศปัจจุบันมีประมาณ 300 คนเท่านั้น) วิธีการสอนนี้ส่วนใหญ่ใช้ในคลินิกสอนพูดสำหรับเด็กผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมเป็นการสอนรายบุคคลโดยมีผู้ปกครองเข้าร่วมเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งที่เป็นคลินิกของเอกชนและของโรงพยาบาล

2. วิธีการสอนโดยใช้ภาษามือ (Manual Approach)

2.1 การสอนโดยระบบรวม (Total Communication) เป็นการสอนคนหูหนวกที่ใช้กันแพร่หลายในโรงเรียนสอนคนหูหนวก(โรงเรียนโสตศึกษา)ประเทศไทย ประมาณปีพ.ศ. 2522 เป็นต้นมา วิธีการสอนแบบนี้มีความเชื่อว่า การสื่อสารของคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจทำได้หลายๆทาง เช่น การใช้ภาษามือ การสะกดนิ้วมือ การใช้การพูด ตลอดจนการใช้ท่าทาง เป็นต้น

2.2 การสอนแบบสองภาษาสองวัฒนธรรม(Bilingual Bicultural Approach) ซึ่งเป็นวิธีสอนคนหูหนวกที่ยึดหลักการเรียนภาษามือซึ่งเป็นภาษาโดยธรรมชาติของคนหูหนวกเป็นหลัก โดยให้สอนเด็กหูหนวกให้สามารถเรียนภาษามือให้ถูกต้องเป็นพื้นฐานก่อนแล้วจึงค่อยเริ่มเรียนภาษาที่ใช้อ่านและเขียน เช่น ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

ดังนั้นในการสอนแบบสองภาษาสองวัฒนธรรมนี้จะใช้กับเด็กหูหนวกแต่กำเนิดโดยการให้ภาษามือเด็กจะสื่อสารกับครูและเพื่อนๆโดยใช้ภาษามือเป็นหลัก หลังจากนั้นเด็กจะได้เรียนภาษาเขียนซึ่งเป็นภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง วิธีสอนสองภาษาสองวัฒนธรรมใช้การสอนร่วมกันของครูที่เป็นผู้มีการได้ยินปกติและครูที่เป็นคนหูหนวกซึ่งจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและการสื่อสารด้วยภาษามือสอนครูที่เป็นครูที่มีการได้ยินปกติ จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการใช้ภาษาไทยและวิธีสอนคนหูหนวกในสาขาวิชาต่างๆ วิธีแบบสองภาษาประมาณปี พ.ศ. 2527 ได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในประเทศไทยโดย Dr. Scott Liddell จากภาควิชาภาษาศาสตร์ภาษามือ มหาวิทยาลัยกาลอเท็ด สหรัฐอเมริกา ปัจจุบันวิธีสอนคนหูหนวกแบบสองภาษาสองวัฒนธรรมในประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาวิจัยของ ดร.จิตประภา ศรีอ่อน แห่งวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพของระบบนี้ในโรงเรียนโสตศึกษา เช่น โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดตาก และโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น และมีผลสัมฤทธิ์สูงเป็นที่ปรากฏ (รายงานโครงการการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม, 2548)

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวก

Heward (2006) กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินว่า ประสบกับปัญหาในการเรียนในทุกวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอ่าน และวิชาคณิตศาสตร์ จากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไปของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินของแต่ละสถานศึกษา ในสหรัฐอเมริกาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กกลุ่มนี้ต่ำกว่าเด็กทั่วไปในวัยเดียวกันอย่างมากและเห็นได้ชัด สมาคมการได้ยินและการพูดแห่งสหรัฐอเมริกาได้รายงานว่างช่องว่างหรือความแตกต่างทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นตามอายุของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (ASHA, 2001d) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยทางการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เป็นเด็กหูหนวก อายุ 18 หรือ 19 ปี ซึ่งสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสหรัฐอเมริกาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น (Allen, 1994 ; Holt, 1993, Kuntze, 1998)

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กกลุ่มเดียวกันสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (Allen, 1986, 1994) นอกจากนี้ Paul, and Jackon, (1993) ได้รายงานผลการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของเด็กหูหนวกและเด็กทั่วไปที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของสหรัฐอเมริกาพบว่าเด็กหูหนวกร้อยละ 30 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้หรือไม่รู้หนังสือ ในขณะที่เด็กทั่วไปมีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้นที่ไม่รู้หนังสือ

จากวิกฤติทางการศึกษาของคนหูหนวกดังกล่าว จึงมีการสรุปว่าการศึกษสำหรับคนหูหนวกในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ประสบปัญหาในการพัฒนาและปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกเช่นเดียวกันดังจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 (พ.ศ. 2443-2542) เป็นต้นมา ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนเฉลี่ยของเด็กหูหนวกที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 18-19 ปี) ยังคงเทียบเท่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนเฉลี่ยของนักเรียนทั่วไปในชั้นประถมศึกษาตอนต้นซึ่งมีอายุประมาณ 9-10 ปีเท่านั้น (Paul & Quigley, 1996)

อย่างไรก็ตามนักการศึกษาพิเศษ Heward (2006) ได้ให้ข้อสังเกตสำคัญแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและประชาชนทั่วไปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนของเด็กหูหนวกที่บกพร่องต่ำกว่าเด็กปกติดังกล่าวมิได้หมายความว่าเด็กหูหนวกที่มีปัญหาด้านการอ่านและการเขียนจะเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่ประการใด เด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่มีสติปัญญาปกติ กล่าวคือ เด็กหูหนวกบางคนก็สามารถอ่านเขียนได้ดีเท่ากับเพื่อนในวัยเดียวกัน แต่ปัญหาที่เด็กหูหนวกส่วนใหญ่ประสบก็คือ วิธีการเรียนรู้โลกและวิชาการต่างๆที่ใช้ในสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ของเด็กหูหนวก คือ การพูดและการเขียน ในขณะที่เด็กหูหนวกเป็นเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินบางคนได้ยินไม่ชัดหรือไม่ได้ยินเลยพูดไม่ชัด หรือบางคนพูดไม่ได้ และส่วนใหญ่ใช้ภาษามือในการสื่อสารจึงทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อาษาซึ่งประกอบด้วย การอ่านและการเขียนซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยการได้ยินเป็นหลักนั่นเอง (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2548)

5. ความเป็นมาของวิธีสอนภาษาแบบผสมผสาน (Integrated Language Acquisition Approach)

จากการสอบถามครูที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการอ่านออกเขียนได้ของเด็กหูหนวกในระหว่างวันที่ 8-14 พฤษภาคม 2550 ซึ่งจัดโดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาในการสอนเด็กหูหนวก คือ การที่ครูไม่รู้วิธีการสอนภาษาให้แก่เด็กหูหนวก สำนักงานคณะกรรมการจึงมอบหมายให้ ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ) และคณะ เป็นวิทยากรจัดทำโครงการพัฒนาครูสอนคนหูหนวกในโรงเรียนโสตศึกษาเพื่อพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ให้แก่เด็กหูหนวกขึ้น

จากโครงการดังกล่าว ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง และคณะจึงได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบวิธีการสอนตลอดจนการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสื่อการสอน ซึ่งประกอบด้วย หนังสือเสริมทักษะการอ่านการเขียน แบบประเมินก่อนและหลังการฝึกทักษะการอ่านและการเขียน แบบฝึกทักษะการอ่านการเขียน สื่อการเรียนรู้ประจำบทเรียน เอกสารอ้างอิงตลอดจนแนวทางการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยมีโรงเรียนโสตศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ 15 โรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนโสตศึกษาที่กำลังทดลองใช้การสอนคนหูหนวกแบบสองภาษา (การสอนทุกวิชา) ที่ได้กล่าวมาแล้ว 5 โรงเรียน ในโครงการนี้ได้มีการนำเสนอวิธีสอนภาษาแก่คนหูหนวกแบบผสมผสานเป็นหลักสำคัญ

มลิวัลย์ ธรรมแสง (2550) กล่าวถึงที่มาของแนวคิดการสอนภาษาแบบผสมผสานว่า เกิดขึ้นจากการรวบรวมประสบการณ์การสอนวิชาวิธีสอนภาษาแก่คนหูหนวกระดับปริญญาโทด้านการศึกษาพิเศษ สาขาการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ประกอบกับประสบการณ์ด้านการสอนเด็กหูหนวกและการเป็นผู้บริหารโรงเรียนสอนคนหูหนวก (โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชลบุรี และโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์) ซึ่งในการสอนภาษาให้แก่คนหูหนวกนั้น มีหลักการสอนที่ต้องวิเคราะห์พัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็กหูหนวกเป็นหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะและพัฒนาการเรียนรู้ภาษาด้านการอ่าน และการเขียนภาษาไทย ประกอบกับหลักการเรียนการสอนที่จำเป็นต่อการสอนวิชาทักษะทั่วไป คือ หลักของการฝึกหัดซึ่งนำมาใช้ในการจัดทำการสอน (การสร้างประสบการณ์) และการฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย ซึ่งได้มีการออกแบบขั้นตอนการสอนและวิธีการฝึกทักษะตามลำดับความยากง่ายของการเรียนรู้ภาษา คือ การได้รับประสบการณ์ การจำประสบการณ์ได้ การเข้าใจ การอ่านออกเขียนได้ ซึ่งปรากฏเป็นขั้นตอนการสอนภาษา ดังนี้

ขั้นตอนการสอนภาษาแบบผสมผสาน (Integrated Language Acquisition Approach)

1. ขั้นการได้รับรู้ภาษา (Language Exposition)
2. ขั้นจำได้ (Language Recognition)
3. ขั้นเข้าใจ (Language Comprehension)
4. ขั้นการผลิตภาษา (Language Production)
5. ขั้นการขัดเกลาภาษา (Language Refinement)

ซึ่งชั้นที่ 1 - ชั้นที่ 4 เป็นขั้นตอนของการสร้างประสบการณ์ทางภาษาผ่านการรับรู้ภาษาโดยใช้ประสาทสัมผัสเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุดก่อนแล้วเริ่มทักษะด้านการอ่าน ส่วนชั้นที่ 4-5 เป็นการฝึกทักษะด้านการเขียนโดยเฉพาะ

1. **ชั้นการได้รับรู้ (Language Exposition)** ซึ่งเป็นชั้นที่ครูจัดให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เด็กมีโอกาสได้เห็น ได้อิน รับรู้ (สัมผัส) กลิ่น รส แล้วเกิดความต้องการ เช่น

เด็ก เห็น ของเล่น เด็กอยากจะจับ

เด็ก เห็น ขนม เด็กอยากจะกิน (หิว)

สาร ที่เด็กต้องการคือ ความของเล่นต้องการจะจับหรือได้หรือความต้องการจะกินขนม นั้น ซึ่งถ้าเด็กอยู่ในวัยที่ยังพูดไม่ได้ เด็กจะใช้สีหน้าท่าทาง การชี้ การขำ เลื่อง การดิ้น ไหว่คว่ำ เป็นต้น

ถ้าเด็กพูดได้ เด็กจะบอก (พูด) ถ้าเด็กใช้ภาษามือได้ เด็กจะใช้ภาษามือเป็นสื่อสารถึงความต้องการ

ถ้าเด็กเขียนได้ เด็กจะเขียนหรือวาดภาพสิ่งที่ต้องการนั้น

กล่าวโดยสรุป ชั้นนี้เด็กได้รับประสบการณ์ทางภาษา จะช่วยให้เด็กมีความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้น โอกาสในการเรียนรู้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับเหมาะกับวัย สติปัญญา และการได้รับแรงเสริมที่เหมาะสมของผู้ปกครองครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน

2. **ชั้นจำได้ (Language Recognition)** การที่เด็กสามารถจำของจริงภาพ ตัวอักษร คำ วลีและประโยคได้จะช่วยให้เด็กสามารถสะสมประสบการณ์ และสามารถจัดหมวดหมู่ของประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ เด็กที่สามารถสะสมประสบการณ์ได้มาก และสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมก็จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษามาก การจำได้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการถ่ายโอนประสบการณ์เดิมสู่ประสบการณ์ใหม่ ดังนั้นกิจกรรมการฝึกทักษะภาษาระดับนี้ได้แก่การจับคู่ของจริงกับของจริง ของจริงกับของจำลอง ของจริงกับภาพ หรือภาพกับภาพ เป็นคำกับคำ วลีกับวลี ประโยคกับประโยค ซึ่งการฝึกทักษะในชั้นนี้ยังเป็นการฝึกทักษะการอ่านเบื้องต้น คือ การฝึกสังเกตความเหมือนกับความแตกต่าง

ตัวอย่าง แบบฝึกทักษะการอ่านในชั้นเข้าใจภาษา เช่น การจับคู่ของจริงกับชื่อ หรือบัตรคำ บัตรภาพกับบัตรคำ วลีและบัตรประโยค การตอบคำถามโดยการแสดงภาษามือท่าทางได้ถูกต้อง เป็นต้น ชั้นนี้ยังคงจัดเป็นการฝึกทักษะการอ่านที่สูงขึ้น คือ การอ่านคำ ประโยค

3. ขั้นเข้าใจ (Language Comprehension) การเข้าใจภาษานั้นว่าเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นความสามารถในการเรียนภาษาในระดับสูง เพราะการเข้าใจสิ่งใดก็ตามย่อมต้องใช้ในการบูรณาการของประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิมรวมกับการรู้จักการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันและสามารถแสดงออกได้สอดคล้องถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ การเข้าใจภาษาแสดงให้เห็นได้โดยการบอกความหมายของสิ่งนั้นได้ถูกต้อง แสดงขั้นตอนของสิ่งนั้นได้ถูกต้อง ดังปรากฏในแบบทดสอบการเข้าใจความหมายของคำที่ใช้การจับคู่ภาพกับคำ หรือคำกับภาพ การบรรยายคุณลักษณะของสิ่งนั้นได้ถูกต้อง หรือการสาธิต การแสดงถึงความหมายของสิ่งนั้นได้ เช่น การทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง เป็นต้น

4. ขั้นการผลิตภาษา (Language Production) การผลิตภาษาโดยปกติทั่วไปอาจเป็นไปได้ในรูปแบบของการพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ที่สะสมจากประสบการณ์ซึ่งอาจใช้ในรูปแบบของการทำแบบฝึกอ่านเขียนต่าง ๆ แต่ในวิธีการสอนภาษาแบบผสมผสานสำหรับคนหูหนวกนั้น ขั้นการผลิตภาษาจะเป็นการเริ่มการฝึกทักษะการผลิตภาษาโดยการสอนเท่านั้น ซึ่งการเรียนนั้นจะจัดตามลำดับความยากง่ายในการเขียน เช่น การเห็นภาพแล้วรู้จักอักษรโดยการใช้ท่าสะกดนิ้วมือ การผสมตัวอักษรเป็นคำต่าง ๆ การทำแบบฝึกทักษะ อาจจะเริ่มตั้งแต่ให้คำสำหรับเลือกเติมในช่องว่างให้ถูกต้องกับภาพและประโยค การให้เติมตัวอักษรที่ขาดหายไป การเรียงอักษรในคำใหม่ให้ถูกต้อง จนถึงขั้นที่ยากขึ้น คือ การเขียนคำและประโยคทั้งหมดเองโดยไม่มีตัวช่วย

5. ขั้นการขัดเกลาภาษา (Language Refinement) ในการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นสาระการพูด การอ่าน หรือการเขียน ผู้ใช้ภาษาทุกคนจะต้องเรียนรู้วิธีการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ การใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุประสงค์ของการสื่อสาร คือ ความพึงพอใจของผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ดังนั้นภาษาที่ใช้จึงต้องได้รับการขัดเกลาให้เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ ตัวอย่างของภาษาที่ขัดเกลาแล้ว เช่น คำที่ใช้เฉพาะคำสุภาพ คำราชาศัพท์ บทร้อยแก้ว บทร้อยกรอง และวรรณคดีต่าง ๆ เป็นต้น

ประโยชน์ของการเรียนรู้วิธีสอนภาษาที่มีประสิทธิภาพ

ครูที่รู้วิธีสอนที่ดี และสามารถนำวิธีสอนที่ดีนั้นมาสู่การปฏิบัติได้จริง ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้มากกว่าครูที่ไม่รู้วิธีสอน และไม่สนใจในการพัฒนาทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก

บทส่งท้าย

ในปีการศึกษา 2550 โรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 15 โรงเรียนได้ทดลองใช้วิธีการสอนภาษาแบบผสมผสานนี้แล้วปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและเขียนภาษาไทยระดับ ป.1 และ ป.2 ดีขึ้น ครูในโรงเรียนโสตศึกษาหลายโรงเรียนได้นำแนววิธีสอนภาษาแบบผสมผสานนี้ไปประยุกต์ใช้ในวิชาต่างๆ มากขึ้น เช่น วิชาคหกรรมศาสตร์ วิชาศิลปศึกษา เป็นต้น และครูเหล่านั้นได้พัฒนาผลงานของตนเป็นผลงานวิชาการเพื่อขอปรับเลื่อนวิทยฐานะมากขึ้น การที่ครูให้ความสนใจทุ่มเทความพยายามนำแนวคิดระบบการสอนต่างๆ ไปใช้อย่างจริงจังย่อมส่งผลดีถึงตัวนักเรียนโดยตรง

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กหูหนวกที่มีปัญหาอาจจะมีสาเหตุหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่สาเหตุหนึ่งที่ครูและนักเรียนให้การยอมรับ คือ การที่ครูไม่รู้วิธีสอนภาษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการที่ครูยังขาดทักษะในการสื่อสารด้วยภาษามือ ซึ่งโรงเรียนโสตศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เด็กหูหนวก

นอกจากนั้นการที่ครูมีเวลาสอนไม่ครบตามระยะเวลาที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ย่อมจะแสดงให้เห็นว่า หลักการหรือวิธีสอนที่ดีเลิศเพียงใดก็ตามถ้าไม่มีการสอนไม่มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้จริง ผลที่คาดหวัง คือ เด็กไม่ได้รับการพัฒนา รัฐสูญเสียงบประมาณ ผู้คิดค้นแนวคิดทฤษฎีหรือระบบวิธีสอนเสียเวลา นักเรียนเสียโอกาส

อนึ่ง การนิเทศ กำกับ ติดตามและการประเมินผล การนำแนวคิดการพัฒนาระบบวิธีสอนที่ผ่านการศึกษาวิจัยแล้วว่า มีประสิทธิภาพเพื่อการนำสู่การปฏิบัติจริงเท่านั้นที่จะส่งผลให้เกิดกับความสามารถทางภาษา (การอ่านออกเขียนได้) ของคนหูหนวกได้

จากการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความบกพร่องระดับรุนแรงที่เรียกว่าคนหูหนวกพบว่าเป็นผู้ที่ส่วนใหญ่จะใช้การเรียนการสอนและสื่อสารด้วยภาษามือ (Sign Language) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้พิการกลุ่มเดียวที่มีลักษณะทั้งวิธีการรับส่งและการสื่อสารที่แตกต่างจากเด็กทั่วไปที่ใช้การพูดและการเขียน และส่วนที่สำคัญที่สุดคือครูผู้สอนในโรงเรียนโสตศึกษาส่วนมากมีความสามารถในการใช้ภาษามือในระดับพอใช้หรือปานกลางเท่านั้น จึงเป็นเรื่องควรแก่การพิจารณาปรับปรุงพัฒนา (สำนักบริหารการศึกษาพิเศษ, 2548)

กล่าวโดยสรุป แม้ปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กหูหนวกจะมากมายเพียงใด เด็กหูหนวกในประเทศไทยก็ยังสามารถก้าวผ่านอุปสรรคในการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงมีปัญหาด้านการอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งสำหรับการเรียนรู้ทุกระดับ ดังนั้น นอกเหนือจากการเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษามือของครูผู้สอนแล้ว การคิดค้นวิธีการสอนภาษาแบบผสมผสานนี้คงเป็นความพยายามอีกส่วนหนึ่งของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพยายามส่งเสริมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาของคนหูหนวกให้ดีขึ้น

วิธีสอนที่ดีเพียงใดก็ตามหากครูไม่ได้นำไปใช้กับเด็กอย่างจริงจังพร้อมกับการกำกับติดตามประเมินผลอย่างแท้จริงสม่ำเสมอต่อเนืองอย่างเป็นระบบแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกก็จะต้องย่ำเท้าอยู่ที่เดิม คือ เด็กไม่ผ่านการสอนมาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ถ้าเป็นเด็กหูหนวกที่เรียนร่วมก็คงถูกกีดกันไม่ให้เรียนร่วมเพราะถูกมองว่าเป็นตัวถ่วงคะแนนเฉลี่ยของชั้นเรียนเช่นเดิม

บรรณานุกรม

กลุ่มแผนงานและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. (2548). รายงานการวิจัย การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา
การเรียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6
โรงเรียนโสตศึกษา ปีการศึกษา 2547. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

มลิวัลย์ ธรรมแสง. (2550). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกและระบบวิธีสอน : ฝากไว้
ให้คิดถึง. (หน้า 52-64).

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม. (2548). รายงานโครงการการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็ก
หูหนวก.

References

- American Speech-Language-Hearing Association (ASHA). (2001 d). **Language and Literacy developments** Washington, D.C. U.S. Department of Education and American Speech-Language-Hearing Association. [http : www.asha.org](http://www.asha.org).
- Heward, L.H. (2006). **Exceptional Children : An Introduction to Special Education**. (8th ed.) Merrill Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
- Holt, J. (1993). **Standford Achievemant Test 8th edition : Reading comprehension subgroup results.**, American Anuals of the Deaf. 138, 172-175
- Johnson, R.E., Liddell, S.K., & Erting, C.J. (1989). **Unlocking the Currianlum. Principles for Achiving Access in Deaf Education.**, Gallandet Researd Institute Working Paper 89-3, Washington, D.C. : Gallaudet University Press.
- Kuntze, M. (1998). **Literacy and deaf children: The language question topics in Language Disorders.**, 18 (4), 1-15
- Moores, D.F. (1993). **Total Inclusion / zero rejection models in general education: Implication for deaf children.** American Anuals of the Deaf 138-251.
- Moores, D.F (2001). **Educating the Deaf Psychology, principles, and practices.** (5th ed) Boston : Houghton Mifflin.
- Paul, P.V. & Jackson, D. (1993). **Towards a psychology of deafness (2nd ed.)** San Diego: Singular.
- Paul, P.V. & Quigley, S.P. (1996). **Education and deafness.** New York: Langman.